

Módszertani levél 2006. november 29.

Havi értékelő foglalkozás

A szakmai háttéranyagot az alábbi szerzők munkái szolgáltatták

Dr. Szabó István: Bevezetés a szociálpedagógiába

P. Dr. Balogh Katalin

Pedagógia- Pszichológia

S. Dr. Gerencsik Eszter

Ritookné Ádám Magda.

Rudas János

A tanácsadás pszichológiája

Delfi örökösei

A fenti szerzők tudományos munkáiban leírt megállapítások adják előadásom elméleti alapját. Az interdiszciplinák gyakorlatban alkalmazható tételeinek felismerése, az elmélet és a gyakorlat összekapcsolása a gyakorló nevelő feladata.

Ezek szellemében, a csoportos foglalkozások vezetése közben szerzett elméleti és gyakorlati ismereteimet kísérem meg összefoglalni a havi értékelő foglalkozás témájában.

Havi értékelő foglalkozás: céltudatosan felépített tervezett, szervezett csoport közösségi tevékenység.

Tudnunk kell, hogy a foglalkozással mit akarunk elérni egyéni és közösségi szinten.

Ismerni kell a személyközi viszonyok működését. Figyelembe kell venni a csoportdinamikai hatásokat, és még számos más elemet azért, hogy pedagógiailag tervezett kívánt hatás megvalósuljon úgy, hogy ez a közösségi tevékenység szorosan illeszkedjen az intézet nevelési rendszerébe.

Témánkat, mint minden más intézeti tevékenységformát az intézet feladata vezérli.

Intézetünket a múltban azért létesítették, hogy a rosszul szocializálódott, nem kellően sikeres fiatalokat javítsa!

Feladata lett a növendékek komplex reszocializációja, ami szociálisan befolyásolt sajátos tanulási folyamat eredménye. Ebben a szociális tanulási folyamatban a személyekben végbement változás a személyes aktivitáson keresztül a más személyekkel létesített személyközi kapcsolatok révén jönnek létre. Ez a kapcsolat nyújtotta élmény kapcsolja a személyt a valósághoz.

Célunk, a személyiségben mélyreható változások elérése.

A szociális tanulás intézetünkbe pedagógiailag megalkotott nevelési program alapján rendszerben történik.

A szociális tanulás folyamatában –esetünkben a „más személyek” egyrészt mi vagyunk. Mi, a széles értelemben vett nevelő közösség. Mi vagyunk a folyamat szakemberei, koordinátorai, mintái.

A másik elemét a növendékek társai, az egyenrangúak társasága alkotja. Ők az egyenrangúak hatását, a visszacsatolást biztosító közeg. Szerepük van még a generációs különbségek leküzdésében is.

A szociális érintkezés, kölcsönhatás, az interakció különböző síkjain történik:

- Észleljük a másik embert
- Viselkedünk a társaságban
(alkalmazkodás, ellenszegülés, versengés, agresszió)
- cselekvő viselkedéssel kölcsönösen hatunk egymásra.

Az interakció kölcsönös egymásra hatás, amelyben az egyik személy cselekedetei befolyásolják a másikat.

A mikéntjét, a befolyásoló tényezők szabják meg. A kapcsolatban a résztvevők nem csak hatnak egymásra, hanem függenek is egymástól.

Úgy nevezett információs függőségi helyzet jön létre. Az önkéntes folytatás csak akkor következik be, ha az élmény, a tapasztalat megegyezik az elvárásokkal.

Az interakció eszköze a kommunikáció, amely társas készségek – különféle reagálási módok- alkalmazása közben elvezethet az együttműködéshez.

Ez már kölcsönös bizalmon alapuló kapcsolat. Jó esetben megteremtettük az információ cseréjének a lehetőségét.

A kommunikációs folyamatban a kérdés

- ki
- kit közöl
- milyen eszközzel
- kinek a számára
- milyen hatásfokkal

Egyénileg vagy csoportosan

Valódi társas érintkezés, csak akkor jön létre, ha a társas készségek egyeztetett, összehangolt módon találkoznak.

Az információ átadás mikéntje meghatározza a hatékonyságot.

A szituáció ismeretében kevés szóval, tömören sok információt adhatunk át.

Felesleges bőséggel kevés lényeges információ megy át. Az információ értéke gyakorlatilag nulla.

Az intellektualista

- felvilágosít
- megmond
- közöl
- erkölcsi prédikációt tart

A fegyelmező

- nem tűr ellentmondást
- kényszerít, büntet, tilt
- érzelemre hat
 - félelem
 - szégyen
 - szorongás

Ez a mód értelemre nem hat. Negatív érzelmekkel akar pozitív érzelmeket elérni.

A kommunikáció valamilyen globális helyzetben történik. Ezt a helyzetet minden egyes személy egyénileg átéli, viselkedéssé, magatartási formákká alakul.

A helyzetnek meghatározó ereje van.
Mindezek figyelembe vételével kell kialakítani a

Térbeli feltételeket

- a helyet, a helyiséget. A berendezést, világítást
- a társak egymáshoz képest elfoglalt térbeli helyzetét

Az idő tényezőt

- időpont kiválasztását
- időtartam meghatározását (túl rövid – túl hosszú)
/az éppen elégségesre kell törekedni/

Amikor egy ember bekerül egy csoportba, akkor már nem képes másképpen viszonyulni hozzá, csak úgy, ha saját magával kapcsolatban valamilyen képet alakít ki, és ezen keresztül kapcsolódik a többiekhez.

A csoport interakciós folyamatain át az egyén érintkezésbe kerül a csoport róla kialakított véleményével. Ezért csoporton belül az ember jobban megismerheti önmagát. A kommunikáció következtében, döntően a környezet szociális visszajelzései alapján az egyén énfunkciói változnak.

A szociális visszajelzések hatására az egyén önismerete, énképe változik.

A jó önismeret, tárgyvilágos énkép kialakítását segíti elő

- alá
- fölé /értékelési hibák/

A környezet valós és őszinte visszajelzései, ezek tapasztalatai az önértékelést segítik .

A tudatossá vált odafigyelés a teljesítményre, a személyes tulajdonságok alakulására az önellenőrzés jelei.

Mindezek együttesen egy önszabályozó rendszerré válnak.

Megjelenik a felelősség saját személyéhez, ami az önnevelésben jelenik meg.

Az ember képes a pozitív gondolkodásra, társadalmi kapcsolatokra és önmaga szabályozására. Minden egyénben létezik egy veleszületett önirányítási és önszabályozási képesség.

Ennek helyreállítása, mozgósítása e folyamat eredménye.

A más személyekkel létesített személyközi kapcsolatban kellő érzékenység kell arra, hogy a többi ember miképpen reagál a mi viselkedésünkre.

- kellő érzékenység arra, hogy éppen hol áll a különböző emberek egymás közti viszonya
- kellő érzékenység kell a helyzet által megkövetelt viselkedés ügyes kivitelezésében.

A Johari-ablak néven ismert elmélet szerint a személy és a róla alkotott tudás négy mezőre osztható

- **a nyílt terület**, amely **észlelhető** és mások számára **ismert** tulajdonságainkból áll
 - **a rejtett terület**, amelyben olyan érzések, gondolatok, viselkedések és tények vannak, amelyeket **szándékosan elrejtünk mások elől**.
 - **vak terület**, amely mások által észlelhető viselkedésmódjokkal, cselekvéseinkből áll, de ezeknek **mi magunk nem vagyunk tudatában**.
 - **ismeretlen terület**, amelynek sem mi, sem mások nincsenek a tudatában s amit a tudattalannal azonosítunk.
- Célunk: a nyílt terület növelése

A csoportos foglalkozások hatékonyságát nagyban befolyásoló tényezője a tudatosan kialakított **csoportkultúra**, az értékek, normák, szabályok összessége.

- önfeltárás, a belső konfliktusok őszinte kimutatása
- természetes megnyilatkozás
- tolerancia
- az egyén aktív részvétele a csoport tevékenységében
- megértő és elfogadó, segítő magatartás a többi csoporttaggal szemben
- az alkalom fontosságának elfogadása jelentőségének tudatosítása
- bizonyos eljárási szabályok, amelyek segítik a csoportmunka hatékonyságát. Pl. a probléma nyilvános közlésének joga a másik végighallgatásának szabálya

A csoportos foglalkozás vezetője a nevelő, a foglalkozás irányításának a **szakembere**. A szakmai illetékessége, hozzáértése megkönnyíti az általa fontosnak tartott normák kiépítését. Ez a szerep lehetővé teszi a viselkedési szabályok előzetes közlését.

Lehetővé tesz olyan beavatkozásokat, amelyek közvetlen, vagy közvetett módon szintén bizonyos szabályokra hívják fel a figyelmet.

Lehetővé tesz olyan megjegyzéseket, kommentárokat, amelyekkel erősítheti vagy gyengítheti bizonyos normák meglétét, elfogadását.

Saját egyéni stílusa van, így beavatkozásai hiteles módon következnek egyéniségéből.

A nevelő mint **mintaadó**.

A nevelői mintaadás megkönnyíti a megnyilatkozást, önfeltárást.

Nem támadhatatlan, mindentudó és mindenható vezető képre van szükség.

Valós, reális emberi kép párosuljon a vezető szilárd önértéktudtával és önbizalmával.

Jellemezze a **spontaneitás** – válaszkészség, természetes reagálás.

Fontos a **bizalom** önmagában és a csoportban. Kétségbeesés nélkül viselje el a kellemetlenségeket is.

Jól kell előadni a szándékait, reakcióit, magyarázatait.

Ügyesen ki kell másznia konfliktushelyzetekből, saját véleményét hitelesen kell kommunikálni a csoport felé.

Jó tudni, hogy minél többet beszél, annál kevesebbet hallanak meg belőle.

Szilárd azonosság – identitás, énonazonosság jellemezze.

Kellő mértékű humorérzék, irónia fontos tulajdonság a foglalkozás vezetésben. Tudni kell a kiváltott érzelmeket, indulatokat kezelni. A nevelő is **esendő** és is tévedhet, hibázhat. A biztonság légköre lengje körül az alkalmat.

A foglalkozás nem tetemre hívás!

Tehát a nevelő, mint a legtöbbet tudó személy a foglalkozásával járó szakértelmet és személyes elkötelezettségét alkalmazza.

A felelősség az övé, hogy segítse azokat a folyamatokat, amiben a növendékeink konfrontálódhatnak az előforduló nem kielégítő, vagy problematikus területekkel.

Aktív figyelemmel kísérje, mi játszódik le azokban, akikre hatni akarunk.

A következményekre is fel kell készülnie.

A változtatás lehetőségét fenn kell tartania. A foglalkozáson az egyén identitása megmaradhasson, ugyanakkor minden csoporttag kölcsönhatásba juthasson a többiekkel.

Az alkalmon jelen legyen a

- bizalom
- az elfogadás annak ellenére, hogy olyan vagyok, amilyen
- a tisztelet
- a melegség- pozitív figyelmesség
- a megértés- a másik személy referencia keretén belül lássuk a dolgokat

Ez a csoportos együttlét kontrollált intimitás és a csoport mint erő – az egyenrangúak hatására a változás előmozdítójává válik. Áthidalja a generációs szakadékokat. Megadja a visszacsatolás lehetőségét. A mire képes, mire törekszik, mit valósít meg kérdéskörre a válasz a közösség előtt, az eredmény az egyénen belül mutatkozik meg.

Az egyén vállalja magára a dolog nehezét és felelősségét. Váljon képessé ezután különféle helyzetek megoldására.

„ A felelősség különös dolog. Csak egyetlen személyben lehet otthon, csak egyetlen személy birtokolhatja. Megoszthatod másokkal, de a rád eső rész ezzel nem lesz kisebb. Átruházhatod, de akkor is veled marad. Elháríthatod, de nem lökheted el magadtól.”

Hyman G. Rickover

Az optimálisához közelítő technikák elsajátítása egy tanulási folyamat eredménye. Úgy válik a csoportkultúra részévé, ha a megtanulását más jellegű csoportos foglalkozásokkal elősegítjük.

Pl. : a napi közönség előtti beszélgetések jó gyakorló alkalmak.

A biblioterápiás jellegét adó olvasmány élmények, filmélmények zenei érzelmek megbeszélése elősegíti az érzelmek, belső gondolatok kimondását, a közösség előtti megnyilatkozást, később önfeltárást.

Az önismereti foglalkozások elemeinek a beépítése közös beszélgetésekbe, jól hasznosulnak, főként, ha játékos elemek is kísérik.

A napi értékelő foglalkozások egymásutánisága prespektívikus utat mutat, és nyit az önértékelés – önellenőrzés, önszabályozás rendszerében, és a havi értékelő foglalkozásokon teljesedik ki igazán.

Összegezve:

A havi értékelő foglalkozás a felkészült nevelő által vezetett közösségi tevékenység. Sajátosan alkalmazott kommunikációs technikák összessége, ahol az interakciók következtében a résztvevők a valóság talaján maradva, mélyreható változás lehetőségét kapják a közösségtől.

Ez irányú tevékenységünk akkor válik a csoport kultúrájának részévé, ha az alkalmat növendékeink őszinte várákozása előzi meg, és az ott elhangzottak spontán hivatkozási alapot adnak az értékekről, felelősségről folytatott köznapi beszélgetéseknél.

Budai András
mk. vez.